

Pravna kakovost zavarovalnih polic na pokaznika.

Rešitev vprašanja, ali spadajo zavarovane glavnice, ki se še le po smrti zavarovanca (Versicherten) izplačujejo na police, ki se glase „na pokaznika“ (Ueberbringer) ali „po naredbi“ (laut Verfügung), če se pri smrti zavarovanca še v njegovi posesti nahajajo, v njegovo zapuščino, je v mnogih obzirih važna.

Če spadajo take glavnice k zapuščini zavarovancev, se morajo po smrti v inventarije o njihovih zapuščinah sprejemati, so del premoženja umrlih, njihovi upniki imajo pravico plačilo svojih terjatev iz njih zahtevati, zaradi tega nanje segati, jih rubiti, ali si jih zvršilno prisoditi dati, če se odpre konkurz o premoženju zavarovanca spadajo h konkurzni masi, če jih dobijo dediči ali volilobjemniki, morajo od njih plačevati zakonite zapuščinske pristojbine za državo in druge k temu opravičene zavode.

Če pa je rešitev pravna in zakonita, da so iz takih polic dediči zavarovanca neposredno opravičeni, zavarovane glavnice od zavarovalnih zavodov terjati, če so dediči tretje osebe, ki imajo kot okoristenci (begünstigte) že iz polic pravice do zavarovanih svot, po tem odpade vse, kar je bilo pred navedenega. Upnikom zavarovancev se ne dopušča ne rubežen

ne prisojilo, kajti oni morejo le na premoženje umrlega segati, država in opravičeni zakladi ne dobivajo zapuščinskih pristojbin, kajti zavarovane svote ne spadajo v zapuščine in pristojbine plačevati je le od zapuščinskega imetja.

Poglejmo si to stvar v konkretnem slučaju. Poštenjak ki je po nesrečah v dolgove zabredel, ter ima sicer nekaj več dohodkov, kakor za zmerno vsakdanje življenje potrebuje, pa malo upanja, da bo kedaj iz dohodkov toliko prihranil, da bi vse dolgove poplačal, zavarva 20000 gld. kateri se naj po njegovi smrti pokazniku police izplačajo, ter hrani polico v svoji sicer prazni Wertheimerici, češ, da bo to njegove obupne upnike prijetno presenetilo, ker bodo v zavarovani svoti, ki se mora po njegovem pravnem prepričanju njegovi zapuščini izplačati, polno pokritje svojih terjatev našli. Kako se vara revež. Po časnikih zve njegovo smrt neki bogati stranski sorodnik, ki se ga nikdar spominjal ni, ko je bil ranjki v stiskah ter je moral pri tujih ljudeh, njegovih sedanjih upnikih, pomoči iskati. Povpraša pri zapuščinski oblasti po zapuščini in ko zve, da je ranjki na pokaznika glasečo se polico za 20000 gld. zapustil, ugovarja, da bi se zavarovana svota kot zapuščinsko premoženje smatrala. Po sedanjem pravosodju se mora temu vgovoru vgoditi, stranski sorodnik se hitro dedičem oglasi, zapuščinska oblast mu to kakovost potrdi, polico izroči in on iztirja zavarovano svoto, ne da bi mogli upniki ranjkega nanjo seči.

Predstavimo si še bolj karakterističen prizor.

Imenovani ranjki je bil nezakonski sin že umrle matere in samec. Po zakonu nima dediča, če si ga sam ne izvoli v zakoniti obliki. Njegova majhna zapuščina se po § 72. patenta z dne 9. avgusta 1854., št. 208. d. z. razdeli, ter se le najsilniši zapuščinski dolgovci iz nje izplačati zamorejo. Polica na 20000 gld. pa, ki ni del zapuščine in do katere zaradi tega tudi država v § 130 navedenega patenta vtemeljene pravice kadukovanja nema, ostane nerealizovana, kajti nikdo ne more pravice do nje skazati, sodišče jo radi tega nikomur izročiti ne sme, brez izročitve nje pa nikdo pokazati ne more in brez police zavarovalni zavod zavarovalne svote ne izplača.

Priprosti bralec bo rekel, kaj takega ne more mogoče biti, kajti to žali pravno čutje. Pravnik pa, ki pozna zakone, ki ve kako težko je v takih slučajih naravno rešitev zakonito vtrditi, ter pazno zasleduje pravosodje, ve, da je kaj takega mogoče in da po sedanjem stanu tudi od najvišjega sodišča drugačne razsodbe pričakovati ni.

O tem nas podučuje v *Gerichtszeitung* št. 25. de 1888. priobčena sodba najvišjega sodišča z dne 27. marca 1888. št. 2700.

Slučaj je sledeči.

A zavaroval je pri zavarovalnem društvu „Austria“ svoje življenje za 5000 gld.

V dotični polici se je zavezalo zavarovalno društvo „Austria,“ na podlogi pravil po smrti A izplačati 5000 gld. pokazniku (Ueberbringer) police.

Po smrti A toži B zapuščino njegovo, oziroma njegove dediče, ter zahteva sodbo, da se mora 1373 gld. 66 kr. na polico realizovane svote v znesku 4133 gld. 65 kr. v pokritje njegove terjatve do ranjkega v znesku 1374 gold. 65 kr. njemu izplačati, ker mu je bilo trgovsko sodišče na Dunaji z odlokom z dne 11. januarija 1884. imenovano svoto 1374 gld. 65 kr. od zavarovane svote pravokrepno prisodilo. Deželno sodišče na Dunaji je tožbeno zahtevo odbilo, višje deželno sodišče nji je vgodilo in najvišje sodišče je z navedeno sodbo deželnemu sodišču pritrdilo iz njegovih razlogov.

Ti razlogi prvega sodišča so v glavnih potezah ti-le:

Razsodba je odvisna od rešitve vprašanja, spada-li zavarovalna polica v zapuščino A, ali ne?

Po § 271. št. 3. trg. z. so zavarovanja za premije trgovska opravila.

Po koncesijonovanih pravilih sme društvo sprejemati zavarovanja na korist tretjim pri zavarovanji neprizadetim osebam. Taka zavarovanja spadajo v okvir po § 881. o. d. z. dopuščenih pogodb v korist tretjih oseb.

Če je pa zavarovalna pogodba v korist tretje osebe sklenjena, je ta oseba neposredno iz pogodbe, in le ona je opravičena zahtevati zavarovano svoto.

Ta oseba je pri zavarovalnih policah na korist pokaznika pokaznik in on nema drugega skazati, nego da je na pošten način v posest police prišel. Če mu zavarovanec police izročil ni in če se ob času njegove smrti še nahaja v njegovi posesti, tak se to po § 863. o. d. z. drugače razlagati ne more, kakor da je zapustnik kot zavarovanca svojega dediča kot okoristeno osebo v mislih imel. Zapuščinska oblast nima pri tem drugega opraviti, kakor da mu potrdi, da je dedič, on pa ima pravico do zavarovane svote iz zavarovalne pogodbe, ne pa iz dednega prava, kajti po § 537. o. d. z. spadajo v zapuščino le pravice in dolžnosti, katere je ranjki posedoval, on pa ni mogel nikdar za-se pridobiti pravice do zavarovane svote, katera se ima še-le po njegovi smrti izplačati. Dedič v ti lastnosti pa reprezentuje po § 547. o. d. z. ranjkega, tedaj v ti lastnosti tudi on ne more pridobiti pravice do zavarovane svote.

Zavarovana svota ne more tedaj nikdar del zapuščine A biti in njegovi upniki ne morejo po njej seči.

Najvišje sodišče je še pristavilo: Pravica do zavarovane svote ni pogojena v korist zavarovanca, ampak v korist tretjega, to je pokaznika police. Pravica zavarovano svoto zahtevati je še le po smrti A začela. S tem da je A opustil pri življenji pokaznika imenovati, polica še ni mogla postati del njegove zapuščine. To bi bilo v nasprotji z vsebino police. Upnik B. bi smel po zavarovani svoti le seči, če bi bila del zapuščine, kar pa biti ne more. Da mu je trgovsko sodišče del zavarovane svote prisodilo ter da je to prisojilo pravokrepno postalo, je brez pomena, ker se glasi prisojilo le za slučaj, če spada zavarovana svota v zapuščino A.

Glavni razlog sodbe najvišega sodišča, katerega je že večkrat vporabilo, je tedaj, da so zavarovanja po smrti zavarovanca izplačilnih svot, pogodbe v korist tretjim osebam, da te svote tedaj nikdar del njegove zapuščine biti ne morejo, ker se njemu nikdar izplačati ne morejo, ter da se mora pri zavarovanjih na korist pokaznikom polic po § 863. o. d. z. domnevati, da je nameraval zavarovanec že pri zavarovanji svoje dediče okoristiti, če ni radi police pri življenji ničesar vkrenil.

To mnenje je že okrajni sodnik dr. Schirm v „Juristische Blätter“ št. 10. de 1888. s tehtnimi razlogi spodbijal nasproti dr. Harpner-u, ki ga je v „Juristische Blätter“ št. 3., 4. in 12. de 1888. zagovarjal. Ta razpravljanja so se sicer naslanjala na sodbe o polici, na katero se je imela zavarovana svota po naredbi zavarovanca (laut Verfügung) izplačati, ko se je taka polica brez kake naredbe v zapuščini zavarovanca našla, ali take police se ne ločijo od polic na pokaznika, tedaj Schirm-ovi razlogi popolnoma vgajajo tudi predstoječemu slučaju.

Dr. Schirm modruje blizo tako-le:

Dediči ne morejo zavarovane svote dobiti, če niso kot dediči sodno spoznani. Njihova lastnost kot dediči se pa ravno po zapuščinski razpravi konstatuje. Oni se morajo dedičem oglasiti, svojo pravico sodniku skazati. S tem pa nastopijo pot zapuščinske razprave in ni ga bolj naravnega kakor, da tudi zavarovano svoto dobijo kot dediči le kot del zapuščine.

Potrdilo da so dediči, brez katerega ne morejo dobiti zavarovane svote, ni uradno spričevalo po § 281. ces. pat. z dne 20. avgusta 1854., ampak dovoljenje za razpolaganje z delom zapuščine pred splošnim prisojilom po § 145. ibid.

Zapustnik, ki je tako zavarovanje pogodil in polico sam pridržal je gotovo namerjal, da se bo v njegovi zapuščini kaj našlo, on je za zapuščino štedil in plačeval. Če tudi zavarovana svota nikdar v posesti zavarovanca bila ni in ni bila del njegovega premoženja, iz tega še ne sledi, da ne more biti del njegove zapuščine, kajti polica je pri življenji le njegova bila in nikogar drugega, tedaj vendar le del njegovega premoženja, ker gotovo ni bila brez vrednosti.

Če se ima zavarovana svota še le po smrti izplačati, to ne predrugači lastninskih razmer, ampak le stori, da je pravica do zavarovalne svote od gotovega roka odvisna (be-tagte Forderung).

Po smrti nadaljuje haereditas jacens (§ 547. o. d. z.) imovinsko pravno osebo zapustnika (vermögensrechtliche Persönlichkeit des Erblassers). Česar tedaj on sam ni mogel

pred smrtjo, more po smrti kot haereditas jacens, v katerej pravno še živi.

Taka razsoja le ustreza pravnemu čutu, kateri bi bil žaljen če bodo država in njena sodišča dopuščala, da zavarovanec na kvar svojim upnikom velike svote za zavarovanje plačuje, po smrti pa njegovi dediči zavarovano svoto potegnejo, ne da bi bili zavezani iz nje dolgove zapustnikove poplačati, ali pa, da bi smeli upniki seči po zavarovani svoti.

Ti razlogi se nam dozdevajo po vsem pravno in zakonito vtemeljeni. Ker pa glavnega vzroka nasprotne sodbe, da je zavarovalna pogodba tudi v slučaji, če se glasi na pokaznika ali če se ima zavarovana svota po naredbi zavarovanca izplačati in police zavarovanec nikomur izročil ni, pogodba v korist tretji osebi, ki zajema pravico do zavarovane svote neposredno iz pogodbe in ne iz dednega prava, naravnost ne overžejo, hočemo poskusiti tudi ta vzrok podreti.

Poglejmo najprvo eno takih polic občnega uradniškega društva.

Ta se glasi: Der Beamtenverein erkennt N. N. als bei ihm um die Summe von versichert und verpflichtet sich die genannte Summe nach seinem Tode an den Inhaber der Police zu zahlen.

Enake vsebine so take police drugih zavarovalnih društev, naprav ali zavodov.

Pri razlaganji vsake pogodbe je glavna naloga namen pogodnikov zasledovati. On je merodajen za razlaganje. Posebno pa velja to načelo za razlaganje trgovskih opravil, katerim pripadajo po čl. 271. št. 3 trg. z. tudi zavarovanja za premije. Za trgovska opravila predpisuje čl. 278. trg. z. izrekoma, da ima sodnik, ki sodi o trgovskih opravilih, voljo pogodnikov zasledovati in se ne sme dati zmotiti po rabljenih besedah.

Zavarovanja na smrt so enostranske zaveze, kajti zavarovalni zavod se sploh zaveže proti plačanju pogodjenih premij po smrti zavarovanca zavarovano svoto izplačati, in

ni treba, da bi tisti, ki bo kedaj to svoto zahteval, pogodbi pristopil, obljubo sprejel in tako pogodbo dopolnil.

Take enostranske zaveze, katerih pravna veljava se je nekdam tajila, in ki še sedaj v zastarelih zakonih nimajo prave zaslombe, so potreba prometa in se dandanes brez ovire priznavajo kot veljavne. Najnavadnije so take enostranske zaveze kot pogodbe na korist tretjemu (pacta in favorem tertii) ali pa listine za imetnika (Inhaberpapier).

Zavarovalne police morejo eno kot drugo biti, in ta pravna kakovost polic je odvisna od namena zavarovanca in od vsebine police.

Če se glasi polica na gotovo tretjo osebo, kateri naj se po smrti zavarovanca izplača zavarovana svota, ali če si je zavarovanec pridržal, imenovati tisto tretjo osebo, katero hoče okoristiti, je zavarovanje pactum in favorem tertii z vsemi pravnimi posledicami take pogodbe. Tretji dobi pravico, neposredno od zavarovatelja zavarovano svoto terjati, kajti to ugaja popolnoma volji in namenu ranjkega.

Če je pa zavarovanec opustil imenovati tistega tretjega, katerega je hotel okoristiti, prehaja ta pravica do imenovanja okoristenca, ker ni osebna pravica, ki bi s smrtjo zavarovanca prenehala (§§ 531, 918, 1448. o. d. z.), na njegove dediče, oni imajo pravico okoristenca imenovati in tisti, katerega imenujejo, zadobi neposredno pravico od zavarovatelja terjati izplačilo zavarovane svote. Tudi v tem slučaju zavarovana svota ne more nikdar v zapuščino zavarovanca spadati, ker on ni imel pravice do nje in nje tudi nikdar ni namerjal pridobiti.

Vse drugače pa so pravne razmere, če se polica glasi na pokaznika ali, kar se nam enako dozdeva, da se ima izplačati po naredbi (laut Verfügung).

V takih policah ni nobenega podatka, da je imel zavarovanec v mislih, kakega tretjega okoristiti. Njegov namen je bil le, zavarovati si izplačilo gotove svote. Okoristenec je on sam, ali pa njegova zapuščina, katera ga glede imetja koj po smrti reprezentuje (§. 531. o. d. z.), toliko časa, dokler je kdo dedščino nastopil (§. 547. o. d. z.).

Take police niso pogodbe in favorem tertii, ampak po vsebini in namenu pogodnikov listine na imetnika (Inhaberpapiere) in za nje veljajo pravnerazmere, veljavne za take listine.

Listina na imetnika pa je listina, iz katere je tisti, ki jo ima, opravičen, obljubljeni dajavo od izdajalca listine zahtevati. Pravica do terjatve je z imetjem listine zvezana in sicer tako, da se predajanja takih terjatev po predajanjih dotičnih listin vršijo. Imetnik listine ne potrebuje drugega dokazila, da je on opravičen, kakor listino, in dolžnik ni zavezan, še dalje povpraševati ali zasledovati, če je imetnik listine tudi za imetje opravičen, to je, če listino po pravici poseduje.

Če bi to tudi ne bilo in če bi on tudi ne imel pravice do listine, katero poseduje, in bi bil zavezan listino komu drugemu izročiti, njegova pravica, obljubljeni dajavo terjati, toliko časa ne bi prenehala, dokler je imetnik listine; plačanje ali drugo spolnjenje obljubljene dajave oprosti dolžnika, če je le imetnika listine bona fide za takega imel. Če bi pa vedel, da je imetnik listine listino vkradel ali na kak drugi, neveljavni način pridobil in če bi vendarle dajavo njemu spolnil, bi bil se ve da odgovoren, ker je ravnal mala fide. Prememba zaveze iz listine na imetnika je tedaj le po premembi z listino mogoča. S premembo osebe imetnika listine se vrši tudi prememba osebe upnika.

Če je tedaj taka polica v posesti zavarovanca, tak je del njegovega premoženja, kajti on sam ima pravico, jo drugemu izročiti, ali sploh ž njo disponirati, le on ima pravico jo stornirati ali pa zastaviti. Da je polica pred smrtjo manj vredna, kakor po smrti zavarovanca, ne more vplivati na lastninske razmere radi police. Coupon, ki še ni zapadel, srečka, s katero se je storil dobiček, ki se bo še le čez več mesev izplačal, tudi pred plačljivostjo (Fälligkeit) nista toliko vredna, kakor po plačljivosti in vendar ne bo nikdo mislil, da nista del premoženja imetnikovega in da tudi svota, ki se nanje izplača po smrti imetnika, ne spada v njegovo zapuščino.

Posebno police na življenje so toliko več vredne, kolikor bližja je smrt zavarovanca in v trenutku smrti imajo skoraj že polno vrednost, kakor po smrti.

Če je pa taka polica listina na imetnika in del premoženja zavarovanca in njegove zapuščine, potem jo sme dedič zavarovanca le po dedinskem pravu pridobiti, ona se mora v zapuščinsko razpravo vzeti in dediču prisoditi, potem je še le opravičen jo v izplačanje prezentirati.

Domnevanje po §. 863. o. d. z., da je zavarovanec in posestnik police, v kateri ni imenovan okoristeneec, le v mislih imeti mogel svoje dediče kot okoristence, je sicer prikupljivo, pa ni vtemeljeno.

Če bi se okoristeneec iz takih polic po domnevanju iskati smel, bi bili dediči posestnika take police izključeni od pravice do zavarovane svote, kakor hitro bi se dokazati zamoglo, da zapustnik še vedel ni, da ima dediče po zakonu ali pa da je pri življenji s svojimi djanji in s svojimi izustili nedvomljivo kazal, da njih ne mara, da njim ničesar ne privošči, da jim ničesar noče dati, kajti po §. 863. o. d. z. se sme iz dejanj na namen in voljo le tedaj sklepati, če po prevdarku vseh okolnosti ne ostane pametnega vzroka, dvomiti, da je to namen in volja tistega, ki je storil dotično dejanje.

Iz okolščine, da so dediči zakoniti nasledniki zapustnikovi se tudi ne more sklepati, da jih je okoristiti namerjal, kajti zakonito dedno pravo se ni vstanovilo, kakor so stari komentatorji in filosofi učili, na podlagi domnevanja, da hoče po navadi vsak le svojim sorodnikom svoje premoženje zapustiti, če ni ničesar drugega vkrenil, ampak na podlagi sorodstva. Zakonodajalec je bil namreč mnenja, da je premoženje posameznega člena rodovine premoženje rodovine. Posameznik je sicer opravičen ž njim razpolagati; če pa ničesar vkrenil ni, stopajo ostali članovi rodovine v posest in pravico razpolagati s premoženjem po redu, ki ga je zakonodajalec uredil, ne zato, ker se domneva, da bi bil tudi zapustnik najbrže tako storil, ampak ker socialni red kot pravo in primerno zahteva, da ostane zapuščeno premoženje rodovini zapustnikovi.

Slednjič bodi še omenjeno, da tudi najviše sodišče priznava, kar je mogoče, da zamore zavarovanec po njegovi smrti plačljivo svoto v svojo korist ali v korist svoje

zapuščine zavarovati. Drugo je izreklo v sodbi z dne 18. januarija 1882, št. 847. (Gerichtshalle št. 460. de 1882, G. U. št. 8946), prvo pa v sodbi z dne 2. oktobra 1884, št. 8296, s katero je potrdilo sodbo okrajnega z. m. d. sodišča ljubljanskega z dne 17. februarja 1884, št. 2478.

V zadnjem slučaju je šlo za polico na pokaznika. Zavarovanec je umrl mesca februarija 1882, in z odlokom z dne 26. marca 1882, št. 6870 je okrajno z. m. d. sodišče v Ljubljani del zavarovane svote zvršilno prisodilo upniku umrlega zavarovanca.

Hči zavarovanca je bila v posesti police in je tožila, da je prisojilo neveljavno, ker je ona lastnica police vsled izročila od strani zavarovanca že pred njegovo smrtjo.

Najviše sodišče je tožbeno zahtevo odbilo.

V razlogih je izreklo: Imetje police sicer zadostuje, da se tožnica zavarovalnemu društvu nasproti opraviči za izplačilo zavarovane svote. Nikakor pa ne zadostuje to za opravičenje, to svoto za-se pridržati nasproti tistemu, ki se je po zvršilnem prisojilu kot pravni naslednik tistega skazal v čegarkoristje zavarovalna pogodba sklenjenja bila.

X

Condamnation conditionnelle.

V časnikih beremo, da je Bruselski „Moniteur officiel“ dne 4. junija t. l. razglasil zakon, po katerem ima kazenski sodnik pravico izrehati pogojno obsodbo. Zakon namreč določuje, da sme kazenski sodnik obtoženca, katerega krivim spozna zločinstva, katerega največja kazen ne presega 6 mesecev, če je bil obtoženec dosihmal neomadeževan, obsoditi in ob enem izreči, da se bode kazen le takrat izvršila, če obtoženec v teku petih let ponavlja zlobno djanje. Zakon določuje na dalje, da kazen in obsodba popolnoma zginete, in da se sme poslednja smatrati kot nikoli storjena, če obsojenec v teku teh let ni ponovil hudobnega djanja.

Očividno je, da se je vpeljal s tem novi princip v kazensko pravo, in nikakor se ne sme misliti, da so napotili k temu zakonodajstvene oblasti goli humanitarni oziri, marveč je razvidno iz nastopnih izjav poslancev belgijske zbornice, da jih je vodil k odločilnem sklepu praktičen namen, namreč da se neomadeževanemu obtožencu priložnost daje, izboljšati se, ter da se obvarje nevarnosti, shujšati v kaznilnici.

Ako bi obsojenec ponavljal hudobno dejanje v teku določenih let, bi moral prestati naloženo mu prvo kazen in ono za drugo dejanje. Ako bi pa v teku teh let ostal neomadeževan, ne bi smelo nobeno policijsko spričevalo zadržanja omeniti te kazni — obsodba je potem nestorjena.

Belgijski pravniki imenujejo ta novi pravni institut „*Condammation conditionnelle*“ — obsodbo pod pogojem. V zbornici poslancev bil je dotični vladni zakonski načrt sprejet s 73 izmed 82 glasov. Senat ga je sprejel soglasno in sploh se ni izjavilo principijelno nasprotje.

Slavni profesor kazenskega prava na univerzi v Löwen-u M. Thonissen, ki je bil poročevalec v zbornici poslancev, imenoval je dotični zakonski načrt novo napravo, katera ni v nikaki zvezi z dosedajno tradicijo kazenskega prava, z gorečo zgovornostjo je priporočal zakonski načrt in izmed njegovih argumentov omenimo le ta: „Žuganje s hudodelstvom je samo ob sebi hudodelstvo, — naj bode toraj tudi žuganje s kaznijo samo ob sebi kazen.“ V dotični debati poprijel je justični minister Le Jeune desetkrat za besedo, in je s strastno navdušenostjo branil vsako črko svojega načrta ter dokazoval potrebo zakona s številkami justične in moralne statistike.

Od prvega trenutka, pravil je, odkar je stopil v justično palačo, nakopičile so se prošnje za milost, in pokazali so se mu pomilovanja vredni dogodki. Opazoval je čestokrat obsojenca, ki je kradel, ker so njegovi lačni otroci po kruhu kričali, ali je zatajil frank, katerega je našel, ali je iz drugih nikakor ne slabih namenov kaj storil, kar neizprosljivi zakon ostro kaznuje. In kaj se je potem zgodilo, ko so se zaprla

vrata za takimi hudodelniki, ali niso zgubili ves občutek, za čast in za svojo obitelj? In kaj ima pričakovati potem od takih ljudi država in sploh človeška družba?

Čistega človeka demoralizuje in ponižuje kazen in ga še le uvrsti med hudodelnike, ker ima kontagium kaznilnic silno veliko moč.

Velika socijalna nevarnost naše dobe je, da se zločinstva ponavljajo in tej nevarnosti hoče belgijski zakonski načrt v okom priti.

Mi smo z občudovanjem brali izpeljave velikodušnega ministra. Sodbe si ne upamo izreči, ker še nimamo dotičnega zakona v rokah, pa zavidati smemo deželo, katere zakonodajstvene oblasti se pečajo z vprašanji, ki značijo tako velik napredek ne samo v pravni stroki marveč tudi v civilizaciji.

Tudi Belgija je država, kjer se strastno borite dve stranki: liberalna in klerikalna. In sedaj stoji na krmilu klerikalna stranka. Napredek in civilizacija, to kažejo belgijski klerikalci, klerikalni stranki niso povsem tuje besede.

Črnogorski zakonik. *)

Čitatelji „Mjesečnika“ ne bodo že zdaj pričakovali ocene „Opštega imovinskega zakonika za knjaževinu Crnu Goru“, proglašene na Cetinju dne 8. maja t. l. po svetlem knezu Nikoli I., katerega smo mogli dobiti šele koncem istega meseca. V toli kratkem času jedva je mogoče premišljeno prečitati zakonik, temeljito bode se mogel presoditi zakonik šele tedaj, kadar bodo pri roki vsaj v izvodu ona preddela, iz katerih se da določiti, na kateri pravniški in zgodovinski podstavi je zakonodajalec osnoval svoje delo; katera pravna in socijalna načela vodila so ga pri njegovem izvrševanju. Ako je to potrebno za oceno katerega koli kodifikatornega dela, gotovo je potrebno pri takem zakoniku, kateri je imel, kakor pravi zakonodajalec v proglasu na svoj junaški narod,

*) Iz „Mjesečnika“ broj 7.

pognati iz narodnega temelja, iz onih osnov o pravu, katere so že v narodu, ali samo da se uravna po novih odnosaiah, v katere je prišla Črna Gora z razširjenjem svojega zemljišča po berlinski pogodbi in z dotiko z ostalim izobraženim svetom. Takega preddela, če bi bilo le kratko zverženo, takega *exposé des motifs* mi za zdaj nimamo, s to črtico omejiti se moramo tedaj na to, da zadostimo radovednosti pravniškega občinstva ter da ga seznanimo z bistvom sestave in vsebine črnogorskega zakonika, odlagaje na poznejšnji čas, da načrtamo njegov postanek in da proderemo v podrobnosti zistema in glavnih juridiških ustanov, zlasti onih, katere imajo narodni značaj.

Nekaj vendar ne smemo zamolčati, kar se tiče postanka zakonika, kar je tudi knez Nikola I. povdaryl v svojem proglasu, „da je za izgotovljenje zakonika bil srečen v osebi g. dr. Bogišića, sinu dične oblasti dubrovniške, najti človeka, kateri se po umu svojem, osobito na tem polji dela, odlikuje ne samo mej prvimi sinovi našega naroda na jugu slovan-skem, nego se odlikuje tudi v vrstah prvakov svetovne izobraženosti; in da se ima njemu največ zahvaliti, *njegovi učenosti, delavnosti in energiji*, da je zakonik, poleg vseh ogromnih težav, ki jih bilo pri tem premagati, dovršil tako izvrstno“. Lepše nagrade od pohvale, potekle iz takih ust, ni mogel zares prof. dr. Bogišić doživeti, a morda še ni dohitela nikdar sestavitelja katerega koli zakonika; toda svetli knez ne bil je ni ne izgovoril, ako je Bogišić ne bi zaslužil. To je prvi zakonik, katerega gradivo dal je jeden jedini človek zbrati, in zbral ga je sam, da ga porabi in priredi in da na temelji po njem postavljenem sam zgradi privatno-pravno-zakonotvorno zgradbo naj odličnejše veje srbskega naroda.

Povsod izročajo se taka kodifikatorna dela znanstvenim komisijam, katere na podstavi že nabranega gradiva izgotvljajo leta in leta zakonik. Tudi ne jemlječ v poštevenkvetnih komisij, katere se izdelale tri velike še vladajoče zakonike: pruski, francoski in avstrijski, omenili bodemo one, katere so se posvetovale v novejšem času o sestavljanju saksonskega in curiškega državljskega zakonika, ali katere

se zdaj posvetujejo ob izdelovanju nemškega in madžarskega, ali o preuredbi ruskega civilnega zakonika. *Profesor Bogišić sestavil je črnogorski zakonik sam brez sotrudnikov, brez tajnikov, brez vsakega uradnega pomočnika*; on ga je sestavil v razdobju od l. 1878. do 1885. Ukaz knežev govori, da so se pripravna dela pričela pred vojsko, katera se je končala z berolinsko pogodbo. Ravno tedaj, ko je ruska vojska osvobodila in zasedla Bolgarsko, napotil se je bil dr. Bogišić v Bolgarsko, da uredi državno upravo, in to ga je odvrnilo od njegovega jedva začetega dela. Ali to ni bilo samo zdaj, ampak to se je ponavljalo večkrat radi formalnih administrativnih vzrokov, tako da se more reči, da se je več, nego polovico časa, obrnena v to težavno delo, porabila na potovanja. On je moral voditi obširno enkvelo o pravnih običajih v Črni Gori, o narodnem in ekonomskem življenju dežele, o njenem sodnem in upravnem ustrojstvu. Sestavljajoč zakonik, hotel se je seznaniti ob enem s sličnimi zakonotvornimi deli, katera so se izvrševala na zapadu: v Berlinu, kjer je prišel v dotiko z zakonodavno civilno komisijo, katerej je pozneje priobčil v nemškem prevodu svoj načrt, kateri je bil odobren z ozirom na odnošaje v Črni Gori; v Pešti, v Belem Gradu, kjer prenaorejajo državljanski zakonik, in v Petrogradu, kjer se pripravlja še ogromnejše delo, ker ima rusko carstvo razven občnega (moskovskega) državljanskega zakonika v X. knjigi Svoda finlandski, baltiški in poljski civilni zakonik. Prof. Bogišiću, s kratka, ni ostalo neznano nobeno kodifikatorno privatno pravno delo izobraženega sveta, in bil je srečen, da je njegova sestava državljanskega zakonika že sprejeta v Japanu, kjer so v istem času izdelovali zakonik, in so učenjaki one dežele, poslani v Evropo, da proučijo razne sestave kodifikacije, zaslišali v Parizu našega Dubrovčana ter sprejeli njegov zistem.

Tri čitanja načrta zakonika bila so z zakonodavcem ali z njegovimi zastopniki: prvo l. 1881. na Njeguših in na Cetinju, katero je trajalo *osem mesecev*; drugo leto 1885. na Cetinju, obakrat s poslanci kneževimi, t. j. s *svetniki velikega črnogorskega sodišča*, in često je sodeloval sam

knez. *Tretje popolno čitanje* bilo je izvršeno istega leta 1885. s samim knezom. S tem čitanjem more se reči da je delo dokončano, ker se je čas od leta 1885. do proglazenja zakonika porabil v to, da so se izvele manjše preuredbe, porabil se je v dopisovanja in potovanja radi odklona administrativno-formalnih težav in v tiskanje zakonika. Po vsej pravici je tedaj črnogorski knez pohvalil *učenost, delavnost in eneržijo* prof. Bogišića ter ga imenoval *stvarnika* državljskega zakonika.

Pravnik, kateremu je znano starodavno kopito velikih treh sovremenih državljskih zakonikov od konca preteklega in početka tega veka, in novi racionalni zistem civilnega prava, kateremu so nadelali pot glasoviti nemški romanisti našega stoletja, a katerega je saksonski državljski zakonik najverneje prisvojil, bode nekoliko ostrmel, kadar bode pogledal v metodo, katero je dr. Bogišić po odnošajih Črne Gore, kjer se pravniški stan ima šele osnovati, iznašel in uravnal.

Obči imovinski (zavržena je starodavna, že neopravičena v starem zmislu, a najmanj za Črno Goro umestna beseda *državljski*, srbski: *gradjanski*) zakon za Črno Goro ima 1031 članov, in deli se v šest delov (vsak del v več ali manj oddelkov) tako razvrščenih:

Del prvi. Uvodna pravila in določbe.

Del drugi. O lastnini in o drugih vrstah prav, ukoženjenih v stvari.

Del tretji. O kupnini in drugih glavnih vrstah pogodeb.

Del četrti. O pogodbah v obče, kakor tudi o drugih stvareh, delih, odnošajih, od katerih dolgovi nastajejo.

Del peti. O človeku in o drugih imejiteljih, kakor tudi o svojelasti, in v obče o razpolaganju v imovinskih stvareh.

Del šesti. Razjasnila, določbe in popolnitve.

Pri tako izdelanej sestavi in vsebini „Občnega imovinskega zakonika za Črno Goro“ padajo nam v oči naslednje glavne posebnosti:

1. Zakonik *nima* dveh delov, katera sta do zdaj delala integrantni del vsakega državljanskega zakonika, *nima* namreč obiteljskega in dednega prava.

2. V Črnogorskem zakoniku je del, katerega ne vidimo v modernih evropskih zakonikih, namreč del VI., razjašnjuje oči in dopolnjuje ostalih pet delov.

3. V Črnogorskem zakoniku, proti dozdanji obči metodi, del o posebnih pogodbah (III.) stoji pred delom o pogodbah v obče (IV.).

4. V Črnogorskem zakoniku del ob osobi lični in nelični*) (moralni) in ob imovinski sposobnosti zavzema zadnje mesto (sem ne računajoč razjasnil), dočim se nahaja povsod na prvem mestu po občnem delu.

Novost svoje metode tolmači prof. Bogišič v svojem *exposé de motifs*, katerega kratki izpisek tiskan je kot rękopis v Parizu l. 1886. z naslovom: „A propos du Code Civil du Montenegro quelques mots sur les principes et la methode adoptes pour sa confection, lettre a un ami par V. Bogišič“ (23 strani).

Ad 1. Ni iz tehtovitih razlogov gosp. profesor Bogišič izpustil iz *Občnega imovinskega zakonika za Črno Goro* obiteljskega in dednega (naslednega) prava, katero se osobito pri slovanskih narodnih opira na obitelj.

Obiteljsko pravo ne dela celote, homogene (jednako-vrstne) z glavno vsebino zakonika, t. j. z imovinskim pravom. Razlika mej jednim in drugim opazuje se pri Rimljanih, vleče se čez srednji vek, v času *renaissance* in dalje, ter je po moderni znanosti tudi priznan ta duvalizem mej obiteljskim in imovinskim pravom, še celo se je kak vzgled v kodifikaciji poskusil. Bogišič se je potem vprašal, ali se ima dedno pravo uvrstiti v obiteljsko ali v imovinsko pravo, in poleg mnenja, vladajočega v teoriji in v praksi zakonodavni, katero uvrščuje dedno pravo v imovinsko, on mu prisoja mesto v obiteljskem pravu, uvažujoč osobito posebnost dednega prava pri Slovanih, ter se upira tudi na rimsko pravo kjer se dedstvo (nasledstvo) razpravlja poleg obitelji, na

*) Beseda ličen prehaja od samostalnika *lice* das *Gesicht*, obraz.

rimsko-bizatinsko pravo, na moderno zakonodajstvo Hrvatov in Srbov in na spise slavnih modernih pisateljev.

Poleg vse te nedostatnosti homogeneitete izmej imovinskega in obiteljskega prava prof. Bogišić ne bi bil tega zadnjega z dednim pravom, katero k njemu spada, izključil iz zakonika, da ga ne bi na to napotili drugi odločujoči vzroki. Uprašal se je namreč, ali obiteljsko pravo poleg dednega more biti izraženo (englobés) v taki sestavi zakonov, katera ima nositi značaj *stalnosti*? Ali jih je moči utelesiti, glede na posebnost njihovih elementov, na raznovrstnost njihovih oblik v Črni Gori, na nedostatek izučevanja teh oblik in njihovih vzajemnih odnošajev, gledajoč naposled na vse odnošaje črnogorskega naroda?

Ti uzroki prisilili so prof. Bogišića, da je izključil iz zakonika obiteljsko in nasledno (dedno) pravo, uvrstivši od njih samo one ustanove, katere se tičejo imenja, katere vladajo z odnošaji *ne udov obitelji mej seboj*, nego obitelji in njenih udov z ostalim svetom (*avec le monde extérieur*). Ta utelesba prisilila ga je, da je sprejel v zakonik nekatera pravila, katera se tiče obitelji, kakor n. pr. v razdelu VI. petega dela o *domači zajednici* (čl. 686.—708.), v razdelu VII. istega dela o *plemenu in bratstvu* (čl. 709 in nasl.). „Dozdeva se mi“, zvršuje dr. Bogišić, „toliko važno izpustiti obiteljsko pravo in kar je ž njim spojeno (izimši unanje odnošaje), in razpravljati te strani privatnega prava nezavisno in posebe, da jaz zmatram to dvojno postopanje za potrební pogoj vsakega napredka civilnega zakonarstva ne samo v Črni Gori, nego tudi v vseh slovanskih zemljah, katere so ohranile na pravnem polju narodne ustanove (obiteljskega in naslednega prava) bolj ali menj nedotaknene“.

Ko bi se tako bilo postopalo v Hrvaški; ko bi se z jedne strani ne bil uvajal naglo avstrijski državljanski zakonik, a z druge ko bi ne bili nepremišljeno odpravili zadržug, in dalje ko bi ne bili napravili *tabulam rasam* od obiteljskega in naslednega narodnega zakonarstva; ko bi ne bil naš pravniški svet s takim *salto mortale* vrgel dežele v kolotečino zapadnega civilnega zakonarstva, kar se tiče obitelji in nasledstva: ne nahajali bi se zdaj v občnem raz-

padu imovinskih in obiteljskih odnošajev kmečkega stanu (t. j. našega naroda), in ne bi stali pred nedoumnim rešenjem vprašanja, kako da se napravi v tej zmešnjavi pravni in gospodarski red, od katerega je zavisna bodočnost dežele. Kodifikatorna pohlepnost, uzakoniti vse privatno-pravne odnošaje po vzgledu zapadnem, ne oziraje se ni na preteklost ni na zdanjost naroda mojega, ponajveč je zakrivila to pravo nesrečo, katere skrajni pogubni niso se nasledki še pojavili. *)

Ad 2. Odnosaji Črne Gore svetovali so prof. Bogišiću popolniti zakonik z oddelkom, katerega ne vidimo v modernih zakonikih, namreč s VI. delom, kateri obsega razjasnila, določbe in popolnitve k pojedinim ostalim delom. Naš zakonodavec omenja, da je ta razjasnjujoča stran bila potrebna v zakoniku dežele, katera prvič sprejema zakone zistematično urejene, kjer ni pravniških šol, ni juristov, kateri so se vzgojili v poznavanju in uporabljanju zakona, kakor jih je bilo v onih državah, kjer je bilo do zdaj privatno pravo kodifikovano. On konstatuje elemente tega razjašnjujočega in popolnjujočega dela v kodifikaciji Justinijana pod naslovom *de regulis iuris, de verborum significatione* v rimski bizantinskem pravu, v angleških zakonih, v zakonih severne Amerike i. t. d. Prof. Bogišić opravičuje to

*) Francoski časopis „*La Réforme Sociale*“, ki ga je osnoval slavní socijolog Le Play, priobčuje pohvalni članek g. Ardanta o novi metodi zakonika našega Bogišića, po kateri se izključuje iz imovinskega zakonika kodifikacija obiteljskega in naslednega prava. Ardant častita gosp. Bogišiću, da je mogel prvokrat v toli važnem delu porabiti kodifikatorno metodo, katere nasledki bodo veliki; da je to storil v času, ko država noče znati za zdanje potrebe niti za pojmovanje pravice po narodnem mišljenju, nego *dekretuje* in *masregluje* po svojem načelniku obitelj. Da jo rešimo, pravi *Ardant*, treba jej dati mesto i v zakoniku i v didaktičkih knjigah, katero zahteva njena posebna narava.

Tu bomo še omenili, da je veliko odlikovanje bilo izkazano prof. Bogišiću, ker je prvič v *Institut de France* dne 12. maja t. l. čital g. *Darreste*, jeden od najodličnejših članov njegovih, izvestje o črnogorskem zakoniku. V obče vidi se, da si je začela nadelavati pot v juridiških krogih pariških poleg obožavanja Code Napoleon ideja potrebe posebnega zakonika za obiteljsko in nasledno pravo, katero je prof. Bogišić prvi oživotvoril v zakonodarstvu s tem, da je civilni zakonik Črne Gore omejil v mejah imovinskega prava.

posebno stran svojega zakonika tudi z razlogom, ker ta del obseza definicije, in potem vsi ostali deli ostanejo oproščeni onih mnogih didaktičkih pravil, katera se zamerjajo vselej zakonotvorcem, a vendar še do zdaj manj ali več niso bila odstranjena.

Nam pravnikom, pri katerih si zakonodavec že itak misli vselej popolno juridiško izobraženje in bistrumno prodirnost, v *rationem iuris et legis* ustanov, po njem razglašanih (koliko je ta predpostavka osnovana, uči nas skušnja najboljše), dozdeval se bode čuden šesti del črnogorskega zakonika, kateri vodi, na neki način, za roko in navaja sodnika pri vseh ostalih delih, tolmači mu in razjašnjuje posamezne ustanove ali pa jih popolnjuje. Uzemimo za primer, kako se v čl. 870. in 571. označuje razlika v naravi stvarnih in dolžnih prav.

Čl. 870.: „Kad imaš svojo vlastitu zemljo, svoga vlastitog konja, ili koju bilo drugu stvar, kojoj si vlasnik, svak je dužan to tvoje pravo vlastine priznati, poštovati i ostaviti, te da ga, u zakonitim granicama, mirno i u potpunj slobodi uživaš.

Isto tako kad imaš neko pravo u tudjoj stvari, kao: da prelaziš preko nečije zemlje, ili da stvar nečiju u zalozi držiš, svak, pa i sam vlasnik (kao i njegovi priamnici i nasljednici), treba da to tvoje pravo poštuje i da te pusti, da ga na njegovoj stvari potpuno in mirno vršiš.

Taka prava, koja su u samoj stvari ukorjenjena, zakon s najvišom oštrinom od svačijeg napadaja šteti.

Radi te osobite tjesne i kriepe veze medju stvarju i imaocom takih prava, u kojoj nikome trećemu mjesta neima, i radi prirodne stvarnosti njihove, zakon jih nazivlje stvarna prava.“

(Potem se naštevajo imenoma stvarna prava.)

Čl. 871.: „Pravo, koje imaš: da ti neko stvar kakvu dade, ili da za te neko djelo ili radnju izvrši, ili da nešto radi tebe i tvoji udobnosti propusti ili ti dopusti, to vse razumije se, pripada, kao i stvarna prava, tvojoj imovini.

Ali, baš da je stvar, koju ti dužnik duguje i tvarna po sebi, ona će tek onda postati u istinu tvoja vlastina, kad se dug namiri (poravna) i stvar pod tvoju ruku v vlast dodje. Dok god dug namiren nije, medju tobom i stvarju, koja ti je na dugu, nalazi se dužnik, njegova volja, hoće li ili neće izvršiti, što je dužan.

Ti istina možeš dužnika sudom goniti, da dug namiri, ali tu treba parničenja (pravdanja); treba, ako se dužnik nečka ili udara s koje bilo strane na dug ili na njegovu zakonitost, da sud i njegove razloge uzporedi s tvojim razlozima i dokazima, te da parnicu (pravdo) riješi. Pa i kad

se parnica svrši povoljnom za tebe presudom (razsodbo), još je moguće, da nedostigneš ono, što želiš, jer se i tada još nezna, hoće li ti stvar, o kojoj je u presudi rieč, sbilja (zares) do ruke doći, ili će to kakva zaprjeka osujetiti (pokvariti) (n. pr. dužnik medjutim umre, predigne u daleke zemlje itd.).

Toga radi, da bi na prvi pogled svakome razumljiva bila razlika medju stvarnim pravima (il. 870.) i onima, o kojim je rieč u ovome članku, zakon nazivlje ova poslednja: „dugovinska prava“.

(Članek potem govori o tem. na kaj se opirajo ta prava, in imenuje glavna načela.) (Konec prih.)

Pravosodje.

a) Zvršilno prisoditi je moči tudi terjatev zvršenca do zvršitelja iz iste sodbe. *)

S pravomočno sodbo e. kr. okrajnega sodišča v Celji z dne 16. oktobra 1887, šte. 16080, bil je toženec Gregor G. obsojen, da mora platiti tožnikoma Alojzu in Adalbertu W. mesto toženih 175 gld. 64 kr. le 22 gld. 64 kr., nasprotno, da pa morata Alojz in Adalbert W. povrniti tožencu $\frac{1}{3}$ troškov v znesku 18 gld. 33 $\frac{1}{3}$ kr.

V izterjanje dobljenega zneska po 22 gld. 64 kr. prosita Alojz in Adalbert W., da se njima zvršilno prisodijo Gregorju G. priznani troški po 18 gld. 33 $\frac{1}{3}$ kr. Okrajno sodišče v Celji ustreglo je z odlokom z dne 9. januarija 1888, št. 381 tej prošnji.

Rekurzu Gregorja G. ugodilo je nadsodišče z odlokom z dne 15. februarija 1888, št. 3130, ter spremenivši odlok prvega sodnika zavrnilo prošnjo Alojza in Adalberta W., uvaževaje, da je zahtevana zvršilna prisoja nedopustljiva, kajti iz določb §§ 316—318 o. s. r. sledi, da je v § 314 o. s. r. naveden način zvršila prisilen odstop; pojmu odstopa, čegar najvažniši znak je, da pristopi nov upnik, toraj tretja oseba, bi pa nasprotovalo, da bi odstopil upnik terjatev svojemu dolžniku; uvaževaje nadalje, da je zvršilna prisoja nedopustljiva tudi zarad nastale kompenzacije, kajti zvršilo zarad denarne terjatve ima zgolj namen: dobiti plačilo; ako pa se snidejo protiterjatve, ki so enake, likvidne in zapadle, nastopi plačilo že vsled zakona (§ 1438. o. d. z.), ker se take terjatve medsobno obotajo.

*) Primerjaj sličen slučaj v „Pravniku“ št. 4. str. 112.

Najviše sodišče potrdilo je na revizijski rekurz Alojza in Adalberta W. z naredbo z dne 17. aprila 1888, št. 4615 odlok okrajnega sodišča v Celji. Določbe § 314 o. s. r. imajo po § 437 o. s. r. tudi tedaj veljati, če ima dolžnik kako terjatev zoper upnika, opravičenega, da svojo terjatev zvršilnim potom iztirja; kajti v bistvu ni razločka, ali pristojna zvršencu terjatev zoper tretjo osebo, ali pa zoper zvršitelja samega, § 1438. o. d. z. ne zabranjuje, da se ne bi smela terjatev zvršenca zvršitelju zvršilno prisoditi, ker, če si stojijo nasproti terjatev in pa za kompenzacijo pripravna protiterjatev, daje to samo pravico za kompenzacijo, pa terjatve se samo ob sebi, brez sodelovanja vdeležencev, še ne obotajo. Zahtevana zvršilna prisoja mora se toraj smatrati kot pripravno, po § 314 o. s. r. nikakor ne izključeno sredstvo s katerim se kompenzacija uveljavi.

Dr. I. D.

b) O priznanju troškov v pravdi zarad odškodnine.

Pri okrajnem sodišči v Konjicah vložil je Jakob B. zoper Martina H. tožbo na plačilo odškodnine 80 gld., ker mu je slednji pri prodaji zemljišča pokazal krivo meje, in sicer tako, da mu je odkazal več, kakor je bilo toženčeve lastnine. Okrajno sodišče v Konjicah priznalo je tožniku s sodbo z dne 31. decembra 1887., št. 9565 odškodnino, toda le v znesku 12 gld. 50 kr., ter izreklo, da se troški med seboj pobotajo, ker je tožnik tožil za 80 gld., zdržal pa samo delež 12 gld. 50 kr.

Vsled apelacije tožnikove priznalo je c. kr. nadsodišče s sodbo z dne 22. februarja 1888. št. 2255. tožniku tretjino troškov odmerjenih na 84 gld. 55 kr. v znesku 28 gld. 18 $\frac{1}{3}$ kr.

Razlogi:

Akoravno je tožnik zdržal samo mal delež zahtevane odškodnine, se vender ne sme prezreti, da se je predstoječa pravda sukala v prvi vrsti o tem, ali je toženec v obče dolžan kako odškodnino plačati, kar je slednji zanikaval. V tem oziru toraj zmaga tožnik. Visokost pripoznane odškodnine v razmeri k zahtevani odškodnini je pa okolščina, katera pride v poštev

še le v drugi vrsti, in to tem bolje, ker je toženec odrekal vsako plačilo. Opravičeno je toraj, da se pripozna tožniku tretjina tožbenih troškov.

Vsled revizije toženčeve potrdilo je najviše sodišče s sodbo z dne 2. maja 1888., št. 4433. sodbo nadsodišča.

Razlogi:

Pritožba je povsem neopravičena, ker se je oziralo že nadsodišče v svoji sodbi na to, da je tožnik z izdatnim delom tožbene zahteve propadel, in ker je polagalo nadalje z opravičenjem važnost na to, da je toženec zanikujoč vse dejanstvene tožne temelje, zanikaval tudi vsako dolžnost k plačilu odškodnine ter s tem provzročil tožniku večje pravdne troške glede dokazovanja, katerim troškom se ne bi moglo ogniti tudi pri obravnavanju po malotnem postopanju; kajti z ozirom na toženčovo zagovarjanje odpade vsak razlog za mnenje, da se toženec ne bi spuščal v pravdo, ako bi se zahtevala manjša odškodnina, in da bi koj spolnil to zahtevo.

Dr. I. D.

c) Kdor je dolžan priseči razodetno prisego povrniti mora na-sprotniku troške intervencije pri priseganju.

Marija M. je bila s sodbo z dne 28. marca 1887., št. 7341 obsojena priseči o zapuščini svojega umrlega moža v § 220. o. s. r. zaznamovano razodetno prisego, česar pa ni hotela storiti. Zapadla je globi 50 gld., Mariji M. zapretil se je konečno zapor treh dni in še le potem je prosila, naj se odredi dan za priseganje in pri tem dnevu je tudi storila prisego. Tožnik bil je pri tem dnevu prisoten po svojem zastopniku, kateri je zabilježil troške intervencije. Okrajno sodišče prisodilo mu je te troške ter izreklo, da jih je prištevati pravdnim troškom.

Zoper to razsodilo vložila je Marija M. rekurz trde, da za intervencijo pri priseganju manifestacijske prisege ne pristojajo nobeni troški, ker ta prisega ne spada več v pravdni postopek.

Nadsodišče graško vgodilo je temu rekurzu ter z odločbo z dne 11. januarija 1888., št. 145., ovrгло odlok prvega sodnika in zavrnilo zahtevo tožnikovo, naj se mu prisodijo troški intervencije, to uvaževaje, da je dolžnost toženke, naznaniti pod prisego v zapuščino

svojega moža Janeza M. spadajoče premoženje, bil predmet pravde, toraj ni moč smatrati troškov intervencije pri prisegovanji niti kot akcesorij pravnih troškov, niti kot izvršilne troške, zarad česar zahteva tožnikova ni vtemeljena v nobenem zakonu.

Vsled revizijskega rekurza je najviše sodišče z odločbo z dne 20. marca 1888., št. 3318. preinačilo odločbo nadsodišča ter vnovič v pravno moč dalo odlok prvega sodnika,

ker je sodbo, naj naznani kdo pod prisego vse premoženje, kakor pravi dvorni dekret z dne 30. oktobra 1788., št. 911. z. p. z., smatrati enakej tisti, z katero se naroči tožencu izvršitev kakega dela,

ker je moral tožnik toženko, katera prostovoljno prisega ni hotela priseči, prisiliti v to,

ker se tožniku ne more odrekati pravica, biti prisotnemu pri dnevu določenem za priseganje, po svojem zastopniku in konečno,

ker veljajo za troške izvršilnega postopka ista načela kot za pravdni postopek, katerega nadaljevanje je izvršilni postopek in se zarad tega tožniku povrnitev troškov, kateri so mu nastali s tem, da je bil po svojem zastopniku prisoten pri omenjenem dnevu, v zmislu § 24. zakona z dne 16. maja 1874., št. 69. d. z. ne morejo odreči.

d) Motenje v posesti pravice do vožnje.

Iz bolnice v L. vozili so odpadke (foekalije) čez dvorišče in skoz hišna vrata sosedinje Katarine F. Dne 19. septembra 1887. branila je Katarina F. dotičnemu vozniku voziti po do takrat običajnem potu, vsled česar je uprava bolnice tožbenim potom zahtevala, naj se razsodi, da je uprava bolnice v zadnji djanski posesti pravice: voziti iz tako imenovanega malega dvorišča bolnice čez dvorišče toženke ter skozi vrata njene hiše na dunajsko cesto in obratno s praznimi in z naloženimi vozovi vsake vrste, izvzemši mrtvaške vozove, ter da jo je toženka v tej posesti motila, zabranivša dne 19. septembra 1887. to vožnjo. Med tem ko je tekla pravda prepovedala je politična oblast z naredbo z dne 10. decembra 1887., št. 19874., upravi bolnice voziti odpadke po prepirnej poti.

Prvi sodnik vgodil je s konečnim odlokom z dne 24. februarija 1888., št. 3855. tožbeni zahtevi iz sledečih, na kratko posnetih

razlogov:

Po pričah je dokazano, da je uprava bolnice že 11 let sem po svojih v ta namen najetih vozniških vozila javno, če tudi le po noči, in ne da bi nji bil kdo branil, prazne in napolnjene sode za foekalije po prepirnej poti; toženka pa priznava, da je dne 19. septembra 1887. to zabranila. Dokazano je toraj, da je bila tožnica v zadnji djanski posesti in da jo je toženka motila.

Na vgovor toženke, da so se dovažali in odvažali sodi vedno le po noči, da toraj tega ni mogla viditi ter tudi o tem ni mogla zvedeti, se ni moči ozirati, ker potrdite nesumljivi priči Grega J. in France D. da se je dovažalo in izvažalo vsak teden po enkrat; ker stanuje toženka v hiši, skozi dvorišče katere se je ta vožnja vršila; ker je tudi umrli nje soprog glasom priloge 2 ad II. že l. 1875. izrečno priznal obstanek te pravice do vožnje.

Pa tudi vgovor, da je tožbena zahteva plus petitio re, ker je toženka le branila vožnjo s foekalnimi sodi, zahteva pa meri na priznanje zadnje djanske posesti pravice s „praznimi in naloženimi vozovi vsake vrste, izvzemši mrtvaške vozove“ voziti, ni vtemeljen.

V bistvu meri tožbena zahteva le na priznanje služnosti vožnje, katera opravičuje po § 492. o. d. z, k vožnji z enim ali večimi vpregami, brez izjeme in omejitve, toraj tudi z vozovi, na katerih so foekalni sodi naloženi. Kakor omenjeno pa je dokazano, da je tožnik vozil tudi s takimi vozovi, toraj je dokazana zadnja djanska posest služnosti vožnje izvzemši, kot tožnik sam pravi, vožnja z mrtvaškimi vozovi.

Vsled rekurza toženke je višje deželno sodišče v Gradci z odločbo z dne 21. marca 1888., št. 3543., tožbeno zahtevo zavrnilo iz nastopnih

razlogov.

Tožnik trdi, da je bil moten v svoji posesti s tem da je toženka dne 19. septembra 1887. vozniku Gregorju J. branila voziti foekalne sode po do takrat običajnem potu ter v ta namen zaklenila hišna vrata. Prepoved branila je toraj le vožnji s foekalnimi sodi, vsled česar ni moči govoriti o motenji pravice do vožnje z vozovi vsake vrste, katero bi bilo povod iskati sodnikovo pomoč. Če pa se ozir jemlje le na prepoved vožnje foekalij — in le to je stvarno in glede na zagovor toženke umestno — v tem samolastnega motenja pravic tožnikovih

zarad tega ni dobiti, ker je mogoče, da je toženka s tem le namerala prisiliti k ubogljivosti nasproti ukazom, katere je mestni magistrat v Lj. kot po zakonu z dne 30. aprila 1870, št. 68. d. z. in po občinskem redu v to poklicani organ izdal glede spravljanja foekalij z ukazi z dne 28. julija 1879, št. 8625 in z dne 3. julija 1886, št. 11504. Potem pa zahteva na priznanje posesti v tej širni obliki ni vtemeljena in sicer tem manje, ker se ni dognalo, da se je vozilo iz dvorišča bolnice, izvzemši z vozovi, ki so bili z drvami naloženi, tudi z drugimi vozovi črez dvorišče toženke.

Stališče toženke vtrjeno je nadalje tudi po ukazu mestnega magistrata z dne 10. decembra 1887, št. 19874, kateri prepoveduje voziti foekalije po poti, katero je zabranila toženka. Konečno tudi okolnost, da ne pristojna prěsoja iz zdravstvenih ozirov izišlih prepoved zdravstvenih organov sodiščem, nikakor ne brani, vzemati take prepovedi, če so izšle, kot podstavo razsoji, je-li moč govoriti o nezakonitem seganji v posestne pravice tretjega; potem takem pa se o tem v predležečem slučaju ne more govoriti.

Najviše sodišče zavrnilo je z odločbo z dne 19. junija 1888, št. 7223 revizijski rekurz tožnikov ter potrdilo odločbo druge instance,

uvaževaje, da gre v tem slučaju le za posest pravice uprave bolnice, prazne foekalne sode skozi vrata toženkine hiše ob dunajski cesti v L. črez dvorišče te hiše v dvorišče bolnice ter polne sode po ravno tistej poti nazaj voziti;

uvaževaje, da trdi tožnik, da je zvrševal to pravico do največjega časa po najetih čistilcih stranišč, da pa tožnik ni trdil, da je uprava bolnice tem čistilcem vkazala voziti foekalne sode po prepirni poti, marveč je obljubila glasom zapisnika z dne 12. avgusta 1875. da se bodo po vpeljavi sodčkov v bolnici izvažale foekalije črez veliko dvorišče bolnice skozi nova vrata katera se bodo napravila; sodčeki so že v bolnici vpeljani ter dotična vrata napravljena, uprava bolnice pa nikakor ni izrazila volje tudi nadalje v lastnem imenu dovažati in izvažati sode po prepirni poti;

da shaja iz izpovedb prič (čistilcev) Grega S. in Franc D., posebno iz izpovedbe slednjega, da sta vozila zadnja leta foekalne sode skozi vrata toženkine hiše, ali pa skozi vrata bolnice ali pa skozi Frana Josipa cesto — kakor jima je ravno vgajalo — iz česar sledi, da sta vozila skozi vrata toženkine hiše le ker jima je bilo to bolj prilično,

medtem ko je uprava bolnice v zapisniku 2 ad II. določeno izjavila se, da zanaprej ne bodo več izvažala foekalij skozi dvorišče toženkinih hiš;

uvaževaje konečno, da bi, če je administracija toženkinih hiš čistilcem dovolila omenjeno pot, katera jim je bolj prilična, samo ti imeli vzrok tožiti zaradi motenja svoje posesti ne pa uprava bolnice, katera tudi ne bi bila odgovorna, če bi n. pr. čistilci z omenjenimi vozovi vozili po celo tujem zemljišči.

f) Dokaza o zapeljanji z glavno prisego ni moči dognati.

M. D. kot mati nezakonske J. D. zahtevala je od nezakonskega očeta L. O. plačilo troškov poroda in babin, trdeč, da jo je toženec zapeljal s tem, da ji je zakon obljubil in da se mu je le vsled te obljube vdala.

Svojo trditev ponudila se je tožnica dokazati z zanikavno vračljivo glavno prisego.

Tožbeno zahtevo je sodišče zavrnilo iz teh-le

r a z l o g o v :

Troški poroda in babin se tožnici v tej civilni pravdi ne morejo prisoditi, ker trdi ona, da je bila zapeljana s tem, da ji je toženec zakon obljubil. To bi bilo kaznjivo dejanje, § 506. k. z., zato se v civilni pravdi ne more o njem soditi, tem manje, ker je za dokaz predlagana samo glavna vračljiva prisega, a v kaznivih dejanjih to dokazilo, ki ima značaj poravnane, ni dopustljivo (§ 1384. o. d. z.)

Zoper sodbo okrajnega sodišča vložila je tožnica apelacijo. Nad-sodišče v Gradci pa je pritožbo zavrnilo ter potrdilo sodbo okrajnega sodišča iz teh

r a z l o g o v :

Da bi bila tožnica opravičena zahtevati troške poroda in babin, imela bi dokazati, da jo je toženec zapeljal (§ 1328. o. d. z.). Da se pa o zapeljanji tam in takrat ne more govoriti, kjer in kadar razun obljube zakona, ki pa je celo dana bila po mladoletniku, (toženec je maloleten) ni bilo treba drugega nagiba, udati se možu v spolno združitev, ktera se je po trditvah tožnice opetovana vršila, se nikakor ne da tajiti.

Dokaza z glavno prisego o obljubi toženčevi, da bode tožnico v zakon vzal, tedaj ni bilo dopustiti, neutemeljeno zahtevo na povračilo troškov poroda in babin pa je bilo nepogojno zavriniti.

Izvanredno revizijsko pritožbo je najviše sodišče s sodbo z dne 25. aprila 1888, št. 4659, zavrnilo glede na to, da niso dani pogoji za vporabo dvornega dekreta z dne 15. februarija 1833, št. 2593 z. p. z.

Listek.

Kaj storiti?

Ne poznamo še konca izrednega dogodka, o katerem govore vs. listi in katerega bode rešil v kratkem sodnik. Podrobnosti in okolnosti, katere ga menda popolnoma razjasnijo, še nam niso znane. Vse, kar je o zadevi znanega, pa jo znači kot čudno moralno vprašanje.

Dovolite, da vam stvar pojasnim na kratko.

Mlada ženska želi biti vzeta v zakon od svojega ljubimca, nekega inženerja. Kaže se mu kakor da je nosna. S tem prihodnjim očetvom se mu je prikupila, in ljubimec — morda tudi zaradi tega, da stori, kar je poštenjaku dolžnost — vzame jo za ženo, obvarje dekle, katero je zapeljal, sramote in legitimuje sad, ki ima slediti njegovej ljubezni.

Žena je v velikej zadregi. Če noče obstati možu, da ga je zmotila, dognati mora sleparstvo do kraja. Odločila se je za to. Slučajno mora mož za nekaj časa odpotovati. Ko se vrne, pokažejo mu hčerko, ki je njegova, katero so vpisali pod njegovim imenom v rojstne knjige. Z očetovskim veseljem stiska in poljubuje svojo hčerko — srečen oče.

Otroka so kupili od neke angleške učiteljice, kateri je bilo zato, zakriti nasledke svojih grehov. Kaj so dali tej učiteljici kot plačo za njeno blago? Kaj so joj obljubili? Ničesar ne vem o tem, naposled to tudi ni odločilno. Znano je le, da je izročila svojega otroka tujim ljudem za denar, kar dokazuje — gotovo mi pritrдите — prav slabo razvito materno ljubezen.

Vsa ta mešetarija ni povsem poštena, bog varuj, da bi jo jaz opravičeval. V resnici pa je vendar to nezakonito, da, nepošteno ravnanje pripravilo mir in srečo trem ljudem: pred vsem možu, ki je mislil, da je oče, ki je neizmerno ljubil svojo hčerko, katerej je posvetil vse svoje življenje; nadalje materi, ki je pred vsem nedvomno ljubila svojega moža, katerega je potrebovala, da se je vspela, kot pravi Molière, au rang d' honorable bourgeoise, tako, da ni želela

drugega, nego spolnjevati popolnoma mesto, katero je dosegla po zvi-jači; konečno otroku, katerega je zapustila prava mati koj po porodu, da bi bil našel — uboga sirota — zavetje le v najdenišnici. To bi bila osoda deklice. Kako je sedaj drugače: dobila je očeta, mater, rodbino, dom; enkrat bode srečna, možila se bode in rodila vnuke tistim, ki so jo odgojevali.

Srečna rodbina!

Brezimensko pismo dojde uradu. Sedaj znamo, da ga je pisala bivša hišna, ki je zvedela za zadevo, ker je pomagala krivej materi pri skrivnih toaletnih tajnostih, ko je ta varala svojega ljubimca. Ali je hotela hišna užaliti bivšo svojo gospodinjo? Ali gospodinja ni zadostovala njenemu zahtevanju? Jaz ne vem, to stoji, da je nesrečna ovadila zločin, goljufijo.

Sodnik ve za tajnost, sprejel je ovadbo.

Ne vem, pa zdi se mi, da je premišljeval dolgo časa, preden je kaj vkrenil. Nek pregovor pravi, da je mnogokrat težje znati za svojo dolžnost nego spolniti njo. V našem slučaju je umesten.

Če nič ne stori, ampak prepusti slučaju, naj se stvar razvija, kot je nastala, kaj škodi? Gotovo nič. Mati je edina, ki more zahtevati svojega otroka nazaj, ali njej je le na tem, da cela zadeva ostane tajna. Če ona ne zahteva svojih pravic — po vsem se tega ni nadejati — zakaj bi vzeli otroku ime in rodbino ter mu dali novo, ki je resničnejše od onega, katero nosi?

Da, zakaj, komu na korist . . .? Nikomur, prav nikomur. Nasprotno, kaj bode nasledek prvega koraka, katerega stori sodnik? To je strela iz jasnega neba, katera vdari med rodbino in zadene troje oseb, da ne računim četrte, katera bode posredno ravno tako čutila udarec.

On je mož, kateremu ne morete ničesar očitati. Da popravi svoj greh, vbogal je svojej vesti. Res, mnogo tako vestnih ljudi ni! Dekle, katero je zapeljal, je vzel za ženo, srečen je ž njo, dela in skrbi za njo in za svojega otroka. Zadovoljen je s svojim položajem, zagotovil si je dobro službo, vsa skrb njegova se suče okoli dveh bitij, najdražjih mu na svetu. Kako bode obupan, ko mu surovo rečete: „Ta žena, katerej verjameš, te je grdo prevarila; ta otrok, katerega imenuješ svojega, ni tvoj, to je otrok, kupljen za gotov denar in mala sirota laže, če te kliče — oče.“ Postavite se le za trenutek v položaj tega nesrečneža, kateremu zgine hipoma, brez povoda, vsa domača njegova sreča. S tem je vničeno vso življenje.

Drugo mu ne preostaja v vničenem in zapuščenem domu, nego da si krije lice z rokama ter obupan ponavlja: „Zakaj vse to? Kaj sem zakrivil, da me to zadene?“

In res, ni njegova krivda, on ni ničesar storil in pripravijo mu tako hudo boleost.

In deklica, mar ona ne bode imela povoda plakati ter tožiti, da se vtika javna oblast v zadeve, zakrite dosedaj vsakomur? Ubogo majhno in nedolžno bitje! Ti nisi zahtevala menjati matere. Vzrastla si, srečna in ponosna, ljubkali so te tisti, katere si smatrala za svoje starše. Pošteno in lepo dekle bi postala ter bivala v očetovej hiši dne, ko z blagoslovom starišev stopiš v drugo, v — svojo.

Kako bode povišana, ko se jej vrne pravo njeno ime, pravi njen stan. Zakonska hči dosedaj — bode zanaprej hotivče! In kako hotivče! Nezakonski otrok matere, katera jo je prodala, ki nema čuta za njo, matere, kateri je bila le nadloga. Bode jo li ta mati vnovič sprejela? In če je ne sprejme, kaj postane dekle, katero so spodil; iz hiše očetove, katere mati ne mara? Najdenišnica bode njeno pribežališče.

In te dve materi, nimate prav nič usmiljenja ž njima? Priznam, obe ste se pregrešili, ena je prodala svojega otroka, druga se je pregrešila proti zakonu in prevarila poštenega moža. Toda, to so djanja, katera je moč razložiti, kmalo bi rekel: opravičiti. Učiteljica djala je sama pri sebi: „če se pokažem z otrokom, sem onečastena, ne dobim več službe in ne morem si zaslužiti kruha; če ga zapustim, bode sirota gladu poginila. Boljše, izročim ga poštenim ljudem, naj ga imajo za svojega, naj mu nadomestijo rodbino“.

In druga mati? Priznajmo, da se je vdala nagonu ki ni redek. Mož, katerega je ljubila, želel je otroka, zlagala se mu je, da ga nosi pod srcem. Nesreča, da si je svojo stališče pohujšala, ter ni možu razodela resnice po ženitvi. Pa kaj hočete, stvar je bila v toku.

In stvar je dovršila dobro. Otroka je vzgojevala lepo, dobra mati, osrečila je moža, katerega je zlorabila, in zavzimala je med svetom pošteno mesto.

Kaj je povod, zvrniti tudi njo iz tega mesta v grozno brezno sramote in obupanja? Zakaj hočete spoštovano ženo spremeniti v zgubljeno dekle?

Eno besedo naj spregovori sodnik, in jaz gledam le razvaline in obup.

In spregovoril jo je.

Kdo ve, menda je imel vkljub vsemu temu razloge za to. On je sluga zakonov in zakon je prelomljen. Kaj njemu mar nasledki besede, katero je spregovoril, on je le orodje neizprosljive osode. Kam bi prišli, da si vsak uradnik prilastuje pravico, prezirati zakon in nadomeščati dolžnosti svoje službe s svojimi osebnimi nazori?

Diderot nam opisuje enak lep slučaj. Pri inventuri zapuščine najde notar med starim papirjem, ki je bil očitno namenjen za papirov koš, oporoko, katera mesto zakonitih dedičev, poštenih, pridnih in ubogih ljudi imenuje dedičem zelo bogatega razuzdanca. Nihče te oporoke ni vidil, nihče ne ve za njo. Gotovo jo je zapustnik hotel vničiti, to se mora sklepati iz kraja, v katerem se je nahajala. Ali treba tri, štiri ljudi spraviti ob srečo, da se obogati še boljše nevrednež? Notarju je bilo moč oporoko raztrgati ali sežgati. Nihče o tem ne bi zvedel, to bi bilo celo dobro djanje, katerega mu vest ne bi očitala.

Notar pokoril se je zakonu. Objavil je oporoko.

In Diderot to opravičuje.*)

(*Rép. française.*)

Francisque Sarcey.

Književnost.

Ueberblick der Verwaltungs- und Rechtsgeschichte des Landes Krain. Vortrag des Regierungsrathes A. Globočnik gehalten am 28. April 1888 bei der Monatsversammlung des Musealvereins in Laibach, 8, 52 str.

V tej knjižici podaja gospod pisatelj obris pravne zgodovine vojvodine Kranjske. Naravno, da v primerno ozkem obsegu, katerega je veleval kratek predavanju odmerjen čas, ni bilo moči tvarine obširno razpravljati, ker sega razprava, počenši z rimskimi časi, do današnjega dne. Z veseljem toraj pozdravljamo, da se gospod pisatelj ni zadovoljil z golim ponatisom svojega predavanja, ampak je navedel na dotičnih mestih natanko vire, iz katerih je zajemal, da bode po citatih vsakteremu mogoče najti za prašanje, ki ga zanima, pripomočke, ter mu

*) Teden pozneje (v Rep. fr. z dne 7. marca 1888.) popravlja Sarcey konec svojega članka ter pravi, da je Diderot'a navajal le po spominu. Spominjal se je slabo, Diderot pravi, da je notar testament vničil. Sarcey dostavi: kaj hočete, to so slučajji, v katerih sme vest dvomiti, tako ali tako more človek ravnati in ostati vkljub temu: le plus honnete homme du monde.

bode knjižica zadostno napotilo, če se je tudi pisatelj dotičnega prasanja menda le mimogrede drsnil.

Kdor se je le količkaj baval z enakimi studijami ve, kako mučno in težavno je, dobiti potrebne pripomočke in vire, čudil se bode toraj obilici novega in zanimivega, kar najde v tej knjižici, katera nam podaja tako rekoč okostje za pravno zgodovino Kranjske. Sedaj bode treba lotiti se posameznosti, dopolniti in popolniti kratak ta obris, popraviti ga, kjer bode natančno raziskovanje dovedlo menda do drugih rezultatov. Takih raziskavanj bode še mnogo treba in še le, ko bomo imeli dovolj specialnih razprav, moči bode misliti na toli zaželjeni sostav avstrijske pravne zgodovine.

Pravniki, kateri so preučili na vseučilišči pravno zgodovino, čudili se bodo prebravši to knjigo, da o marsičem velezanimivem v pravni zgodovini niti besedice slišali niso, da-si so marsikateri v knjižici razloženi ali barem omenjeni pravni instituti še dandanes precejšnjega pomena. Mimogrede naj le omenimo urbar, rectificatorium, pfandschillingsherrschaft itd. Kako zamotane so navadno vse zemljiške odveze, drvaščine itd. tikajoče se razprave, ker nam pomankuje temeljitih preiskav o naravi vseh dotičnih razmer. Pravna zgodovina, ki se dandanes po naših vseučiliščih uči, o vsem tem niti besede ne zine.

Pisatelj razpravlja najobširniše XVI. stoletje (stran 12. do 40.). Počenši z reformami cesarja Maksimilijana nam razlaga v tem oddelku razvoj justičnega zakonodajstva, sodni postopek ter organizacijo sodišč, razlaga nadalje upravo in dotično zakonodajstvo. Potem preide na spremembe, ki so dovedle do enotne države, se ozira na reforme Marije Terezije in Jožefa II. ter omenivši delovanje za časa francoske okupacije konča z oceno zakonodajstva našega stoletja.

Upamo, da opozori knjižica naše pravnike na malo da ne še popolnoma neobdelano polje ter na bogate še neizcerpljene vire za pravno zgodovino kranjske.

Zarad posebne zanimivosti naj omenimo tukaj konečno še dvoje podrobnosti. Iz te knjižice zvedli bodo širši krogi o najstarejem pravnem spomeniku v slovenskem jeziku. To je namreč l. 1582 prirejeni slovenski prevod gorskega zakona iz l. 1543. Dotični rokopis hrani knjižnica kranjskega deželnega muzeja, ki sploh hrani mnogo materijala za našo pravno zgodovino. Želeli bi, da se loti kak pravni historik teh zakladov.

Opisovaje sodni postopek in upravo sodišč v XVI. stoletji omenja pisatelj, da so oglejski patrijarhi imeli na več krajih po deželi svoja

duhovna sodišča ter da so pošiljali tječaj za sodnike duhovnike, ne-vešče narodnega jezika. Posledica tega bila je pritožba stanov, da se namesčajo za sodnike ljudje, ki ne ume ne jezika ne običaja narodovega. To se je zgodilo leta 1545. — das ist eine alte Geschichte, doch bleibt sie ewig neu.

Drobne vesti.

(Osobne vesti). Deželnega sodišča svetnikoma v Celji imenovana sta: drž. pravdn. nam. Josip Reitter v Celji in okrajni sodnik dr. Emanuel Emminger v Mariboru.

Okrajni sodnik Aleksander Schilling premeščen je iz Borovelj v Št. Pavel. Okrajnega sodišča pristav Oton Filaferro v Brežicah imenovan je okrajnim sodnikom v Borovljah.

Premeščen je notar Ivan Plantan iz Zatičine v Radoljico.

Umrli je dne 20. avgusta t. l. v Ljubljani umirovljeni nadsodiški svetnik Anton Schmalz.

(Črnogorski zakonik) o katerem objavljamo v tej številki z dovoljenjem uredništva „Mjesečnika“, za kar mu bodi s tem posebna hvala, zanimiv članek prof. Vojnović-a, razglašen je bil z ukazom kneza Nikole iz katerega citujemo naslednji pasus: „Pred ovim zakonom da umukne svačija volja, a neka se čuje samo volja njegova, volja zakona. Iz njega nek se razljuje pravda na sve one koji pravo čine, a nek se pod snagom njegovom krše i lome svi koji mu se opiru koji krivo čine. On nek je močna zaštita nevinosti koja je u opasnosti da postrada, a neumoljiv bič nasilju i samovolji koja od obijesti ili zlonamjerno hoće zla da čini. Od svijeh vlasti, a naročito od sudija, najstrožije zahtijevam, da su strogi i savjesni vršioци zakona i da u primjeni zakonskijeh odredjenja ne gledaju ni ko je ko, ni ko se kako zove, ni kog je roda i plemena, ni koji položaj zauzima, ni kojim se krstom krsti“.

(Kazen v slučajih § 525 k. z.) Janez K. je bil krivim spoznan prestopka zoper javno nravnost po § 525 k. z., ker je spoštovanje zoper svojega očeta žalil, ter se ga djansko lotil, in obsojen na mesec z dvema postoma vsak teden poostrenega zapora.

Vzklicu se je glede izreka o kazni vgodilo, ter, uvaževaje, da v § 525. k. z. kazen ni določno zažugana, ampak sodniku prepuščeno, naj primerno kazen izreče, uvaževaje nadalje, da se ta prestopok ne sme huje kaznovati, kot enaki prestopki, katerim je kazen v zakonu določena (§§ 411. 431 k. z.), kazen na en teden zapora znižala.